

Gemensamt för historiska och samtida kvinnliga företagare är att de lämnar få avtryck i företagshistorien. För att råda bot på det startade Företagsarkivet i Västerbotten ett projekt för att bland annat synliggöra berättelser om kvinnors företagande. För att lyckas var man tvungna att tänka i nya banor.

Text **Martin Paju** martin.paju@umu.se

Ett kliv upp ur det normativa diket

HUR SER DET egentligen ut i de svenska företagsarkiven? Vilka metoder och normer är styrande när företagandets historia samlas och ska göras sökbar? Med dessa frågor i bakhuvudet startade styrelsen för Företagsarkivet i Västerbotten ett arbete som syftar

är det ofta män som skapar genklang i företagshistorien.

Trots att kvinnor har lagt grunden för såväl små som stora företag syns de sällan i den svenska företagshistorien. Vem känner till att företaget som byggde regalskeppet Vasa leddes av en

I VÄSTERBOTTENS INLAND dräneras kvinnors traditionella arbetsmarknad inom offentlig sektor och då väljer en del kvinnor på landsbygden att starta företag. Som ett alternativ till flyttning till kustnära kommuner. Faktum kvarstår - företag som ägs och drivs av kvinnor har en tendens att inte dyka upp i de svenska företagsarkiven.

I april 2013 tilldelades Företagsarkivet i Västerbotten medel från Kulturrådet och Region Västerbotten för att genomföra projektet *Kvinnor i västerbottniskt näringsliv*. Med målsättningen att samla in, synliggöra och bevara berättelser om kvinnors företagande i Västerbottens län, startades en digital minnesbank. En dokumentation kring kvinnors entreprenörskap som samlad kommer att bidra med sökbar information.

Sökandet efter kvinnors medverkan i företagshistorien måste göras med alternativa glasögon. Tidigare invanda föreställningar om kön, företagande och näringsliv måste ifrågasättas. Ett exempel är att söka efter entreprenörer som med olika frilanslösningar har

”Många har smakat av Västerbottensost, färre känner till historien om mejeristen Ulrika Eleonora Lindströms ansträngningar som ledde fram till succén.”

till att förändra synen på näringslivets historia i regionen. Västerbotten har en näringslivshistoria som präglas av utvinning av naturresurser. Jordbruk, gruvnäring och förgreningar inom skogsnäringarna har skapat en företagsstruktur där män tagit stort utrymme. Även inom samiska näringar

kvinnor. Många har smakat av Västerbottensost, färre känner till historien om mejeristen Ulrika Eleonora Lindströms ansträngningar som ledde fram till succén. Berättelser om kvinnors företagande och entreprenörskap passar inte självklart in i den gängse mallen för arkivering av företagshistoria.

Ingegerd Levander, "Tjärdrottningen" i Vindeln.

drivt företag inom handel eller som bygdefotografer, mejerister och jordemödrar. Andra aspekter av kvinnors företagande är när ett företag drivs i kollektivt ägande eller som drivande part i makars företag.

ATT SAMLA IN material efter kvinnors företagande har varit en utmaning. Få sparar sina dokument och det har inneburit ett långdraget arbete att sortera och dessutom skapa tydliga berättelser. Utifrån detta togs beslutet att pröva nya metoder i insamlandet av företagshistoria. En metod går ut på att låta kvinnor själva komma till tals och berätta om sina erfarenheter som företagare.

Företagaren Ingrid Lindh som driver Rappelmakarns i Kraddsele, Sorsele kommun.

Efter ett trögt arbete har projektet lyckats fånga företagare runt om bland Västerbottens 15 kommuner. Arbetet är långt ifrån färdigt. Företagare som medverkar i projektet har valts ut med hänsyn till olika aspekter på länets näringslivshistoria. Exempel på sådana aspekter är branschillhörighet, företagets storlek och geografiskt läge. I en första omgång under 2013 och 2014 har ett tjugotal videointervjuer genomförts med kvinnor som driver företag runt om i Västerbotten. Samtidigt har en skärmutställning med fotografier och berättelser arbetats fram.

Arbetet riktades in på att beskriva kvinnors företagande med historiska

exempel, men även med samtidens lyckats fånga företagare runt om bland Västerbottens 15 kommuner. Arbetet är långt ifrån färdigt. Företagare som medverkar i projektet har valts ut med hänsyn till olika aspekter på länets näringslivshistoria. Exempel på sådana aspekter är branschillhörighet, företagets storlek och geografiskt läge. I en första omgång under 2013 och 2014 har ett tjugotal videointervjuer genomförts med kvinnor som driver företag runt om i Västerbotten. Samtidigt har en skärmutställning med fotografier och berättelser arbetats fram.

GENOM PROJEKTET HAR företagsarkivet gjort värdefulla erfarenheter när det gäller förändringsarbete. Vid sidan av arbetet med att pröva alternativa rutiner för insamling av företagshistoria har projektet sökt olika kanaler för samarbeten med andra arkiv med intresse för kvinnohistoria. Här har kontakter med organisationerna Genusföretagarna och Rättvisförmedlingen bidragit med värdefulla kunskaper kring företagshistoria och genusfrågor. Verksamheten har skapat insikter om det komplexa universum som en arkivverksamhet ställs inför när det gäller frågor om till exempel genus, etnicitet och generation.

Olorum ellupta accus dem as verum ne conetur mincipisquam dun.
Foto: Namn Namnet

UNDER 2015 KOMMER företagsarkivet att söka medel till fortsatta ansträngningar i ämnet "Näringslivshistoria på lika villkor". En kritisk utgångspunkt är att arkiven även bör leta efter exempel på det mindre lyckade företagandet. Bland annat för att synliggöra strukturer som ligger bakom det faktum att grupper i näringslivets marginaler inte syns i berättelserna. Det finns mycket att lära av konkurer och vardagslivet i det så kallade "levebrödsföretagandet".

Projektet har skapat insikter i vikten av att företagsarkiven ställer liknande frågor till andra kategorier av företagare som verkar i branscher dit kvinnor ofta söker sig och under liknande ekonomiska villkor. Företagsarkiven behöver skapa nya referensmaterial i vilka man kan ställa olika diskrimineringsgrunder mot en normativ verklighet.

Blir kvinnor till offer för ett strukturellt förtryck eller är bilden av en företagare så manligt kodad att ingen kommer på tanken att företagandet är ett framkomligt livsval även för kvinnor? Här finns många normativa "diken" som man kan fastna i. Det är kanske dags att svenska företagsarkiv mer aktivt bejakar sin roll som samhällsbyggare och stöd i ett förändringsarbete. ✕

Krönikan

HUR SER ERFARENHETERNA av Samverkansmodellen ut efter snart ett halvt decennium? Har det blivit en lyckosam regionalisering av kulturpolitiken? Finns det något allennärådande framgångsrecept för hur man lyckas med samverkan, eller är det slumpen som avgör vad som blir flipp och vad som blir flopp?

I ett litet län är det korta avstånd och tillika korta beslutsvägar, vilket i många fall är en bra grund för samverkan. Redan innan Samverkansmodellen hade vi ett välfungerande samarbete inom "ABM-sektorn", vilket medförde att när "den nya modellen" skulle införas i vår region, så handlade det mer om, för vår del, att få in vår befintliga samverkan på ett passande sätt i den nya regionala kulturplanen, vilket vi lyckades med.

Per Lundin,
länsarkivchef Blekingearkivet

"Oavsett vilken verksamhet man företräder, så är det i mötet med andra, som man utbyter erfarenheter och lär känna varandra"

mellan kulturarvs- och scenkonstområdet kommer att kräva ytterligare något decennium av kulturpolitiskt entretaget arbete... och gärna en resursförstärkning! ✕

Per Lundin är inne på sitt tjugonde tjänsteår som Länsarkivchef vid Blekingearkivet – ett länsarkiv inom enskild sektor. Från och med augusti 2015 kommer Blekingearkivet att ingå i det nybildade Arkivcentrum Blekinge, tillsammans med Ronneby kommuns Centralarkiv och SVAR:s registreringsenhet i Blekinge.